

Sierova G. Updating the content of school history education in the context of European integration

The article is devoted to updating the content of the historical educational field in institutions of general secondary education. It is determined that the important factors of qualitative changes in school history programs are: the European integration vector of the development of our country, the need to oppose the "hybrid war" waged against Ukraine, in particular in the field of historical science and education, objective updating of historical science data, significant influence of the media on the consciousness of students, new approaches to the selection and structuring of the content of history courses at school in connection with the consistent introduction of the competence approach in the context of the implementation of the strategy of the New Ukrainian School and the State Standard of Basic Secondary Education. The analysis of modern sources of historiography, scientific-methodological studies, and normative documents proves that the actual priorities for the selection of the content of school history are the ideas of state formation, the formation of the Ukrainian political nation, the European dimension of teaching history, and the removal of the imperial-soviet historical narrative. It was determined that one of the ways to conceptually change school history education and prevent the Kremlin from appropriating updated Ukrainian history on the basis of its logical integration into the European context is to create integrated courses on the history of Ukraine and world history. Are revealed features of the innovative integrated course "Exploring history and society" for the 5th-6th grade, developed by a team of authors of the department of social science education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine, which is based on thematic intra-branch and inter-branch integration. It is noted that the implementation of the updated content of school history courses for students of grades 6–11 requires a significant revision of existing textbooks, the development of appropriate educational and methodological support for face-to-face and distance learning, the creation of the latest educational electronic resources, appropriate training of teachers for teaching new historical content, the involvement of scientists -historians for methodical assistance to teachers and creation of the necessary methodical support.

Key words: European integration of Ukraine, school history education, reformation, content, methodology.

УДК 37.0:7(480)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.22>

Сидоренко Т. Д., Ступак К. Є.

ДОСВІД ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ: МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ

Забезпечення доступності до якісної освіти є одним із нагальних напрямів розвитку освітніх систем у світі: європейський досвід реформування національних освітніх систем становить інтерес для української системи освіти.

У напрямі дослідження вибраної теми зазначається науковий доробок вітчизняних авторів щодо практичних аспектів освітньої галузі в країнах Європейського Союзу, тенденції, що домінують у структурі європейської вищої освіти, вивчення досвіду професійної підготовки фахівців у закладах освіти країн Європейського Союзу.

Євроінтеграційні прагнення, визначення умов розвитку системи мистецької освіти України наразі зумовлюють потребу вивчення досвіду розвинених європейських країн, вивчення існування в їхніх системах мистецької освіти, зокрема Фінляндії.

Аналіз результатів досліджень науковців, присвячених музичній освіті, показав інтерес фінських учених до порівняльних досліджень підвищення якості освіти. Проблеми в музичній освіті школярів та студентів полягають в особливостях професійної педагогічної підготовки вчителя, другорядності здобуття спеціальних музичних навичок та відсутності професії "вчитель музики" для початкових класів. Виявилися схожі із сучасною освітою України проблеми: обмежена кількість годин на уроки музики, прагнення переведення їх у предмети на вибір (незважаючи на доведений позитивний вплив музики на розвиток дітей).

Аналізуючи систему музичної освіти Фінляндії, можна стверджувати, що вона вдосконалюється; вирішальну роль у цьому процесі відіграють певні чинники, зокрема: забезпечення умов підготовки вчителів у закладах вищої освіти, що відповідають сучасності, організація системи освіти таким чином, що суттєве покращення результатів навчання стає цілком реальним. Музична освіта Фінляндії спрямовує діяльність молоді у творче, конструктивне русло.

Ключові слова: Європейський Союз, освіта Фінляндії, феномен-орієнтовне навчання, учитель мистецьких дисциплін.

Соціально-політичні зміни ХХІ століття, які для України стали важливою сторінкою новітньої історії, відкрили шлях входження її до Європейського Союзу, створення цивілізованого, демократичного суспільства, загальноєвропейського гуманітарного простору, сприяли розвитку мистецької інституції та культури [4]. Європейський розвиток української культури вже приносить суттєві дивіденди самій культурі [1], що своєю чергою вимагає від України розробки та впровадження передових наукових технологій, які б дали змогу суспільству зробити крок у постіндустріальну епоху. Ключова роль у цьому процесі належить освіті, де принципи традиційного академічного навчання максимально гармонійно поєднуються з актуальними європейськими та світовими трендами, новітніми методиками [3].

Навчальні заклади України, відповідно до свого місця в системі освіти, орієнтовані на вищі досягнення в галузі формування знань і суттєво впливають на всі соціальні процеси. У багатьох країнах досить давня практика використання досвіду освіти європейських країн. Забезпечення ж доступності до якісної освіти є одним із нагальних напрямів розвитку освітніх систем у світі, а європейський досвід реформування національних освітніх систем становить інтерес для української системи освіти.

У напрямі дослідження вибраної теми варто зазначити науковий доробок вітчизняних авторів щодо практичних аспектів освітньої галузі в країнах Європейського Союзу, сучасних моделей загальної освіти в європейському вимірі, виокремлення основних параметрів структури обов'язкової освіти європейських країн, тенденцій, що домінують у структурі європейської вищої освіти, вивчення досвіду професійної підготовки фахівців у закладах освіти країн Європейського Союзу (Н. Бендерець, М. Дернова, Л. Карташова, О. Кульчій, О. Ковальчук, Т. Кристопчук, Н. Лавриченко, О. Локшина, С. Сисоева, А. Талаган, І. Тараненко, Я. Цехмістер, К. Цейкович, О. Ялова та ін.).

Царині зарубіжного досвіду регулювання освітньої сфери у своїх працях приділяли увагу такі науковці, як В. Андрущенко, С. Андрейчук, М. Білинська, С. Домбровська, В. Журавський, М. Костецька, В. Кремень, І. Лопушинський, В. Олійник, І. Прокопенко, С. Щокін та ін.

Особливий інтерес в аспекті нашого дослідження становлять праці Л. Волинець, О. Бордюк, В. Бистрякової, Є. Гули, А. Осадчої, С. Рябінко, В. Шульгіної, які присвячено інноваційним процесам розвитку мистецької освіти, творчій діяльності особистості в європейському контексті.

Так, С. Сисоева та Т. Кристопчук зауважують, що спільним для усіх країн Європейського Союзу є зорієнтований підхід до реалізації мистецької складової, який передбачає не лише передачу знань, а й формування вмінь та навичок мистецького характеру, а також ставлень до нього. Це досягається шляхом інтеграції мистецьких знань, що, на думку експертів, дає змогу комплексно презентувати усі мистецькі дисципліни [2, с. 113].

Євроінтеграційні прагнення, визначення умов розвитку системи мистецької освіти України наразі зумовлюють потребу вивчати досвід розвинених європейських країн, існування в їхніх системах мистецької освіти, зокрема Фінляндії.

Сучасне фінське мистецтво не тільки є самобутнім та національним, а й стоїть поряд із мистецтвом європейських країн. У фінській скульптурі та живописі, архітектурі та музиці, дизайні та літературі переплітаються класичні європейські традиції та специфічні фінські, постмодернізм сусідить із модними східними ідеями. Певний вплив на сучасне фінське мистецтво справив феміністичний рух, який особливо сильний саме у Фінляндії, тому тут так багато жінок, які досягли визнання в різних сферах мистецтва.

Епоха національного романтизму традиційно сприймається як золотий вік фінської культури. У літературі та образотворчому мистецтві періоду національного романтизму зазвичай відводять трохи більше десяти років – від середини 1890-х до середини 1900-х років. Тим часом у музичній культурі він виявився набагато довшим, охопивши фактично всю першу половину ХХ ст. Саме в цей період фінська музика поринула в поезію “Калевали” (*Kalevala* – карело-фінський поетичний епос про подвиги та пригоди героїв казкової країни Калева) та “Кантелетар” (збірка фінських народних рун). Обидві книги Еліуса Льоннрота стали “конденсаторами культурної пам'яті”, надовго визначивши всі найважливіші семантичні лінії музичного мистецтва Фінляндії.

Тривалий час Фінляндія знаходилася на периферії музичного життя Європи, а в останній третині ХХ ст. виходить на провідні позиції. Фінська музика активно включається до загального світового музичного процесу, що розсунуло рамки камерно-вокального мистецтва, збагатило сферу його змісту та викликало глибокий інтерес до нових мовних засобів.

У цій країні шкільна освіта вважається однією з найкращих у світі. Фіни ставляться до працівників освіти з належною повагою, розуміючи, що від них залежить майбутнє країни. Поглиблене вивчення одних предметів на шкоду іншим не вітається. Тут не вважається, що математика важливіша, наприклад, за мистецтво. Навпаки, єдиним винятком для створення класів з обдарованими дітьми можуть бути схильності до малювання, музики та спорту. У всіх школах є гра на музичних інструментах, за 9 років навчання діти володіють усіма інструментами.

Мистецьку освіту у Фінляндії здійснює Інститут промислового дизайну в Гельсінкі, який готує режисерів, фотографів, дизайнерів та мистецтвознавців. Це найбільший заклад вищої освіти мистецького профілю у скандинавських країнах, який має високий рейтинг у міжнародних колах.

Фінську освіту, в тому числі мистецького спрямування, цінують в усьому світі. Наприклад, музичне (музика як один із видів мистецтва) навчання у Фінляндії може починатися ще з дошкільного віку (інформація про те, що музичні школи розпочинають набір дітей, подається в місцевих газетах). Діти дошкільного віку співають пісні, вивчають ритм, хід мелодії, знайомляться з музичними інструментами, беруть участь у концертах.

Міжнародна музична школа Фінляндії базується одразу у двох містах – Гельсінкі та Еспоо. Основна мова школи англійська, але оскільки сюди приїжджають студенти з різних країн, є навчальні програми з іншими мовами. Школа підпорядковується Міністерству освіти та культури країни, метою діяльності якого є забезпечення на високому та якісному рівні культурного обслуговування населення, доступ його до культурних послуг та змога брати участь у культурних заходах, незалежно від місця проживання та матеріального становища.

У Фінляндії немає такої розгалуженої системи музичних, художніх та спортивних шкіл, як в Україні. Але музичні класи у звичайній загальноосвітній школі є для Фінляндії нормою. Додаткова освіта багатогранна, як і в інших європейських країнах: обдарована дитина може відвідувати, наприклад, музичні класи при консерваторії.

Мистецька діяльність – невід’ємна частина всіх освітніх програм дошкільних закладів Фінляндії. Із предметів мистецтва дітям викладаються музика, образотворче мистецтво, ремесло. Багато шкіл пропонують навчання у класах із поглибленою музичною освітою. Для вступу складають іспит, який перевіряє музичний слух дитини.

XX ст. стало визначним етапом в історії фінської музики, справжнім розквіту всіх її жанрових сфер: симфонії, опери, камерно-інструментальних та хорових композицій. Дуже важливою складовою фінської культури була камерно-вокальна музика, що вагомо відтворила різноманітні художні тенденції сторіччя, множинність естетичних принципів та стилєвих орієнтацій.

Дослідники А. Калліо та Х. Партті, розглядаючи умови виховання патріотичних почуттів та національної ідентичності в музичній освіті Фінляндії, зазначають установку фінської освіти з надання вчителю свободи у виборі змісту, методів для досягнення цілей навчального плану та обов’язкової наявності музики в навчальних планах, врахування “національних місцевих атрибутів”, мови, культури, у тому числі корінних народів та національних меншин. Вирішення проблем виховання патріотизму країна бачить у культурному космополітизмі, який розуміється як трансформація саморозуміння у взаємодії з іншими людьми, бачення глобального кризів призму індивідуального [6, с. 23].

Учителі мистецьких дисциплін (зокрема музики), які працюють у початковій школі, до вступу в університет на педагогічні спеціальності не навчалися співів та гри на музичному інструменті. Під час зарахування музичні навички не оцінюються. Однак, щоб відповідати державним вимогам, необхідно вільно грати на фортепіано, знати теорію та історію музики, володіти педагогічним репертуаром для виконання та сприймання. Таких учителів музики готують в Академії Сібеліуса (індивідуально формують навички гри на фортепіано, акустичній гітарі та вокалу, навчають хорового та оркестрового диригування, аранжування, музичних технологій, хореографії, історії та філософії музичної освіти, розвивають дослідницькі навички та ін.) та університетах Ювяскюля та Оулу, де навчаються й майбутні вчителі музики для старших класів та гімназій.

У фінській школі учням допомагають виявляти музичні інтереси, брати участь у музичній діяльності, інтерпретувати, розкривати індивідуальність, підтримуючи всебічний розвиток, який своєю чергою слугує практичним цілям та розглядається з позиції користі для людей та покращення якості життя, а не як естетичний об’єкт. Головне завдання вчителя – не вивчати музику, а мотивувати учня на активну участь у музичній діяльності (індивідуальне створення та прослуховування музики) для підтримки впевненості у своїх силах та отримання задоволення [5, с. 243]. Вчителі також використовують музику з метою покращення шкільного середовища, міжособистісного спілкування (звуки, мелодію для відновлення рівноваги, покращення емоційного та фізичного стану дитини).

Фінські вчителі з’ясували, що мистецькі дисципліни приносять дітям значну соціальну користь. У класах із поглибленим вивченням музики, образотворчого мистецтва задоволеність шкільним життям виявилася вищою, ніж у звичайних. Школярі мистецьких класів наголошували на тому, що школа надає їм великі можливості для досягнень. Вчителі звертають увагу на те, що просте збільшення годин, відведених на дисципліни мистецького циклу, не може дати високих результатів, чимало залежить від зацікавленості дітей ними. На противагу виявленому позитивному ефекту помітна недостатня наявність класів музичного спрямування, що не дає підстав для поширення.

Метою дослідження М.-Л. Юнтуне було вивчення уявлень педагогів вокалу та спеціального інструменту про ідеальні методи навчання, що дають змогу обміркувати особистий минулий досвід та побачити потенціал для професійного розвитку. Автор розглядає ідеальні педагогічні відносини та визначає їх як відносини рівноправного партнерства, в якому педагог – скоріше тренер, який шукає зі студентом відповіді, ніж майстер, що розкриває істину. Ідеальним випускником вишу названо досвідченого багатопрофільного музиканта-майстра інструменту (голосу). У зв’язку з цим студенти називали важливим отримання знань у галузі педагогіки, фізичного, соціального та психічного розвитку в обсязі, що не заважає музичній професійній підготовці [7].

Аналіз результатів досліджень низки науковців, присвячених музичній освіті, показав інтерес фінських учених до порівняльних досліджень як джерела підвищення якості освіти. Проблеми в музичній освіті школярів та студентів полягають в особливостях професійної педагогічної підготовки вчителя, другорядності здобуття спеціальних музичних навичок та відсутності професії “вчитель музики” для початкових класів. Виявилися схожі із сучасною освітою України проблеми: обмежена кількість годин на уроки музики та прагнення переведення їх у предмети на вибір (незважаючи на доведений позитивний вплив музики на всебічний розвиток дітей).

Музична освіта у Фінляндії є своєрідною соціальною програмою, яка спрямовує діяльність молоді у творче, конструктивне русло. Шанувальники популярної музики, рок-музики добре знають про зліт фінських виконавців, рок-груп, що триває вже кілька десятиліть, – HIM, Nightwish, Apocalyptica, The Rasmus, Lordi. Це не випадково.

У Фінляндії поширена методика викладання музичного мистецтва за програмою Suzuki Voice. Цей метод розроблений японським скрипачем, педагогом Шинічі Судзукі (Shinichi Suzuki), який був уперше застосований фінським доктором (1986 р.) Пайві Куккамакі. На основі філософії Шинічі Судзукі кожна дитина може навчитися грі на музичному інструменті вільно, так само, як навчитися говорити рідною мовою.

Важливим є той факт, що в основі фінської освіти лежить феномен-орієнтовне навчання, а саме: універсальний підхід, де одне поняття (феномен) розглядається на всіх рівнях. Замість дроблення одне явище вивчається з позиції всіх дисциплін. Наприклад, звук: фізичне явище (фізика) – музичні інструменти, їхня будова – музичні композиції (мистецтво) – музична терапія (психологія) тощо. Фіни вважають пріоритетним процес, а не результат, тому що він спрямовує учнів до евристичного навчання, вибудовуючи індивідуальну траєкторію власної освіти.

Поява великої кількості в країні виданих композиторів – результат якісної системи музичної освіти. Фінська система музичної освіти дає змогу навчати і навчати музично обдарованих дітей по всій країні. Акцент у закладах освіти робиться не тільки на практичному опануванні музичного інструменту, але й на тому, щоб і навчання, і сама музика приносили насолоду.

На сучасну мистецьку освіту Фінляндії вплинули країни Заходу і США, але представники цієї галузі освіти спромоглися зберегти свою самобутність. В їхніх творах мистецтва наявна унікальність. Фінські митці більшою мірою запозичують ідеї інших країн, а не копіюють їх.

Проведений аналіз системи музичної освіти як одного з видів мистецтва Фінляндії дає змогу стверджувати, що вона вдосконалюється; вирішальну роль у цьому процесі відіграють певні чинники, зокрема забезпечення умов підготовки вчителів у закладах вищої освіти, що відповідають сучасності, організація системи освіти таким чином, що суттєве покращення результатів навчання стає цілком реальним. Враховуючи результати реформування мистецької освіти в цій країні та умови, за яких впроваджуються реформи в системі підготовки вчителів Фінляндії, можна досягти помітних сприятливих змін у системі шкільної та мистецької освіти України. Водночас необхідність вивчення європейського досвіду у сфері освіти зумовлює актуальність нових досліджень окресленої тематики.

Використана література:

1. Вітренко А. Європейська інтеграція: на культурному фронті. *Українська правда*. 2015. 3 квітня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/04/3/7032566/> (дата звернення: 04.09.2022).
2. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне : Овід, 2012. 352 с.
3. Топалова С. Українська школа і європейська ідентичність. *Аналітичний центр “Обсерваторія демократії”, для “Хвилю”*, 21.06.2017. URL: <http://hvylyu.net/analytics/society/ukrayinska-shkola-iyevropeyska-entichnist.htm> (дата звернення: 07.07.2022).
4. Європейський вектор української геополітики. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/271-evropeysky-vektor-ukrainskoi-geopolityky> (дата звернення: 09.08.2022).
5. Anttila, M. Problems with school music in Finland *British Journal of Music Education*. 2010. Vol. 27, № 3. P. 241–253.
6. Kallio, A. A., Partti, H. Music education for a nation : Teaching patriotic ideas and ideals in global societies. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*. 2013. Vol. 12, № 3. P. 5–30. URL: http://act.maydaygroup.org/articles/KallioPartti12_3.pdf (дата звернення: 04.09.2022).
7. Juntunen, M. Teacher educators’ visions of pedagogical training within instrumental higher music education. A case in Finland [Текст]. *British Journal of Music Education*. 2014. Vol. 31. № 2. P. 157–177.

References:

1. Vitrenko A. (2015) Yevropeys'ka intehratsiya: na kul'turnomu fronti. *Ukrayins'ka pravda* [European integration: on the cultural front. *Ukrainian Pravda*]. April 3. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/04/3/7032566/> (data zvernennia: 04.09.2022) [in Ukrainian]
2. Sysoyeva S. O., Krystopchuk T. YE. (2012) Osvitni systemy krayin Yevropeys'koho Soyuzu : zahal'na kharakterystyka: navchal'nyy posibnyk. *Kyyivs'kyu universytet imeni Borysa Hrinchenka* [Educational systems of the countries of the European Union: general characteristics: study guide. *Borys Grinchenko Kyiv University*]. Rivne : Ovid, 352 s. [in Ukrainian].
3. Topalova S. (2017) Ukrayins'ka shkola i yevropeys'ka identychnist'. *Analitychnyy tsentr “Observatoriya demokratiyi”, dlya “Khvyli”* [Ukrainian School and European Identity. *Analitychnyy tsentr “Observatoriya demokratiyi”, dlya “Khvyli”*]. URL: <http://hvylyu.net/analytics/society/ukrayinska-shkola-iyevropeyska-identichnist.html> (data zvernennia: 07.07.2022) [in Ukrainian].
4. Yevropeys'kyu vektor ukrayins'koyi heopolityky [European vector of Ukrainian geopolitics]. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/271-evropeysky-vektor-ukrainskoi-geopolityky> (data zvernennia: 09.08.2022) [in Ukrainian].
5. Anttila, M. Problems with school music in Finland *British Journal of Music Education*. 2010. Vol. 27, № 3. P. 241–253.
6. Kallio, A. A., Partti, K. H. (2013) Muzychna osvita dlya natsiyi : Vykladannya patriotychnykh idey ta idealiv u hlobal'nykh suspil'stvakh. *Diya, krytyka ta teoriya muzychnoyi osvity* [Music education for a nation: Teaching patriotic ideas and ideals in global societies. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*]. Tom 12, № 3. P. 5–30. URL: http://act.maydaygroup.org/articles/KallioPartti12_3.pdf (data zvernennia: 04.09.2022) [in Ukrainian].
7. Dzhuntunen, M. (2014) Bachennya vykladachamy pedahohichnoyi pidhotovky v ramkakh instrumental'noyi vyshchoyi muzychnoyi osvity. *Vypadok u Finlyandiyi* [Teacher educators’ visions of pedagogical training within instrumental higher music education. A case in Finland]. *Brytans'kyu zhurnal muzychnoyi osvity*. Tom. 31, № 2. S. 157–177 [in Ukrainian].

Sidorenko T., Stupak K. The experience of Finnish education: the artistic aspect

Ensuring access to quality education is one of the urgent areas of development of educational systems in the world, and the European experience of reforming national educational systems is of interest to the Ukrainian education system.

In the direction of the research of the chosen topic, the scientific output of domestic authors is noted regarding the practical aspects of the educational sector in the countries of the European Union, the trends that dominate the structure of European higher education, the study of the experience of professional training of specialists in educational institutions of the countries of the European Union.

European integration aspirations, determination of conditions for the development of the art education system of Ukraine currently determine the need to study the experience of developed European countries, study the reality of their art education systems, in particular Finland.

The analysis of the results of research by scientists (dedicated to music education) showed the interest of Finnish scientists in comparative studies of improving the quality of education. The problems in the musical education of schoolchildren and students consist in the peculiarities of the teacher's professional pedagogical training, the secondary nature of the acquisition of special musical skills, and the absence of the profession of "music teacher" for elementary grades. Problems similar to modern education in Ukraine were revealed: the limited number of hours for music lessons, the desire to convert them into subjects of choice (with the proven positive influence of music on children's development).

Analyzing the system of music education in Finland, it can be said that it is improving; a decisive role in this process is played by certain factors, among which are the provision of conditions for teacher training in higher education institutions that correspond to modern times; the education system is organized in such a way that a significant improvement in learning outcomes becomes quite real. Music education in Finland directs the activities of young people in a creative, constructive direction.

Key words: European Union, education in Finland, phenom-orientation education, art teacher.

УДК 378.147:81'243(410)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.23>

Смольнікова О. Г.

**МОДЕЛЮВАННЯ АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ В ІНШОМОВНІЙ ОСВІТІ
ВИЩОЇ ШКОЛИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

З метою інтеграції в європейське навчальне середовище та запозичення європейського досвіду організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України в статті здійснено відбір, системний аналіз й узагальнення змісту британських моделей автономного навчання іноземних мов: галузево-компонентної автономії за В. Літлвуд (наголошено на важливості готовності (мотивації) і здатності до автономного навчання); тристадійної навчальної автономії (включення поняття компетентності мовної автономії, Е. Макаро); іншомовно-предметної автономії (визначено три взаємопов'язаних параметри щодо будь-якого етапу навчального процесу: контроль студента, контроль ззовні, без контролю; виокремлено основні підходи, що сприяють розвитку автономії: ресурсний, технологічний, орієнтований на студента, орієнтований на аудиторне навчання, заснований на навчальних програмах, заснований на автономії викладача (Ф. Бенсон)); освітньо-дидактичної автономії (на основі психологічного підґрунтя автономної навчальної діяльності виділено вісім стадій процесу самокерованого навчання, виокремлено контроль за навчальною діяльністю (Г. Рейндерс)); двоканального режиму розвитку автономії в освіті, що складається з чотирьох компонентів та наголошується взаємозв'язку індивідуалізованого і взаємозалежного навчання (К. А. Спенсер, Д. Вонг, Дж. Вонг); інтенсифікації навчальної автономії (підкреслено три фази розвитку цього феномена: залежний, або контр-залежний, незалежний, чи індивідуалістичний, взаємозалежний (П. Брін, С. Ман); категорійно-конструювальної цілісності автономного навчання (було виділено сім її категорій: самоконтроль, метакогнітивне усвідомлення, критична рефлексія, гнучкості і взаємозалежності навчального середовища, довіра, мотивація та інформаційна компетентності та 34 конструктивних елементи та ін.). Проведено узагальнення досвіду реалізації автономного навчання в університетах Великої Британії. У статті здійснено аналіз поняття моделювання.

Ключові слова: автономне навчання іноземних мов, вивчення мови за допомогою комп'ютера (CALL), компетентність мовної автономії, моделювання, мотивація, навчальна автономія, особистісно орієнтована парадигма, самоконтроль.

Особистісно орієнтована парадигма навчання має на меті розвиток важливої якості особистості – здатності до автономної навчальної діяльності та знаходиться в основі неперервної освіти. Важливого значення набуває пошук таких методів, прийомів, форм, моделей та засобів навчання, які б сприяли розвитку автономної навчально-пізнавальної діяльності студента, його здатності до критичної рефлексії, систематизації знань, незалежності дій. У таких умовах організація автономного навчання (АН), що визначається нами як процес, під час якого студент організує та систематизує своє навчальне середовище завдяки керівним настановам викладача або самостійно (залежно від рівня розвитку навчальної автономії) [4, с. 9], стає одним із найважливіших завдань освіти, а вітчизняна система вищої школи мусить вдосконалити індивідуалізацію